

ที่ นร ๑๑๐๘/๖๔๕๒

สำนักงานสภาพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๙๖๒ ถนนกรุงเกษม กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

เรื่อง (ร่าง) แผนพัฒนาประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว (พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๘๐)

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. หนังสือรองนายกรัฐมนตรีเห็นชอบให้เสนอคณะรัฐมนตรี ๑ ฉบับ
๒. มติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๔
๓. รายการ QR code สำหรับ (ร่าง) แผนพัฒนาประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว (พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๘๐)

ด้วยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำ (ร่าง) แผนพัฒนาประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว (พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๘๐) เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาประชากรระยะยาวที่สำคัญในมิติต่าง ๆ รองรับการเปลี่ยนแปลงจากโครงสร้างประชากรและบริบทเกี่ยวข้องที่สำคัญนำไปสู่ความมั่นคงทางประชากรทุกช่วงชีวิตและการพัฒนาประเทศในอนาคต ในการนี้ จึงเห็นสมควรนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ (ร่าง) แผนพัฒนาประชากรฯ ทั้งนี้ รองนายกรัฐมนตรี (นายสุพัฒนพงษ์ พันธ์มีเชาว์) กำกับบริหารราชการสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้เห็นชอบให้นำเรื่องดังกล่าวเสนอคณะรัฐมนตรีด้วยแล้ว (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑)

ทั้งนี้ เรื่องดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

๑. เรื่องเดิม

สำนักงานฯ ได้เริ่มจัดทำแผนประชากรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) และนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕ โดยคณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบแผนประชากรฯ และมอบหมายให้สำนักงานฯ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนประชากรระยะยาว (๑๐ - ๒๐ ปี) โดยระหว่างปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ได้มีการวิเคราะห์และรวบรวมความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานในประเทศและหน่วยงานระหว่างประเทศ รวมถึงการสำรวจความคิดเห็นจากคนรุ่นใหม่ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำเป็นประเด็นการพัฒนาที่สำคัญเสนอต่อสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๔ ในคราวประชุมครั้งที่ ๙/๒๕๖๔ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความเห็นชอบ (ร่าง) แผนพัฒนาประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว (พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๘๐) เพื่อเป็นกรอบการทำงานในประเด็นด้านประชากรที่สำคัญให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในห้วงเวลาที่เหลือตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติต่อไป (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๒)

/๒. เหตุผล ...

๒. เหตุผลความจำเป็นที่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

เนื่องจากการพัฒนาประชากรมีความหลากหลายและเกี่ยวข้องกับทุกกลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่ช่วงก่อนการเกิดไปจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต จึงเป็นประเด็นสำคัญต่อการสร้างคุณภาพชีวิตของคนในวงกว้างและมีความเกี่ยวข้องกับส่วนราชการหลายหน่วยงานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง อีกทั้ง บริบทการเปลี่ยนแปลงประชากรในปัจจุบันและอนาคตมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอย่างมาก อาทิ โครงสร้างประชากรที่จะมีจำนวนผู้สูงอายุในสัดส่วนที่สูงและเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี ๒๕๗๗ โครงสร้างด้านครอบครัวและทัศนคติการสร้างครอบครัวที่ส่งผลให้มีแนวโน้มการอยู่คนเดียวหรือเป็นครอบครัวที่ไม่มีบุตรสูงขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีแผนการพัฒนาประชากรที่เป็นองค์รวม เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการทำงานด้านประชากรระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ต้องร่วมขับเคลื่อนในมิติต่าง ๆ ไปพร้อมกัน จึงจะทำให้การพัฒนาประชากรประสบผลสำเร็จได้ในที่สุด ทั้งนี้ การจัดทำ (ร่าง) แผนพัฒนาประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว (พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๘๐) เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕ ซึ่งได้มอบหมายให้สำนักงานฯ รับผิดชอบดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนประชากรในระยะยาว (๑๐ - ๒๐ ปี) แล้วให้เสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป ดังนั้น เรื่องนี้จึงเข้าข่ายที่จะต้องนำเสนอคณะรัฐมนตรีตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๔ (๑๓) เรื่องที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้เสนอคณะรัฐมนตรี นอกจากนี้ สำนักงานฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า (ร่าง) แผนพัฒนาประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว (พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๘๐) ถือเป็นแผนระดับที่ ๓ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในระดับสูง จึงเห็นควรเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐ และวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๓ เกี่ยวกับแนวทางการเสนอแผนระดับที่ ๓ เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและขับเคลื่อนการพัฒนาประชากรให้บรรลุผลสำเร็จได้ในที่สุด

๓. สาระสำคัญของ (ร่าง) แผนพัฒนาประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว (พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๘๐)

๓.๑ สถานการณ์ การดำเนินงาน และช่องว่างที่สำคัญด้านประชากรของประเทศไทย

(๑) อัตราการเกิดของคนไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะที่การเกิดไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นยังอยู่ในระดับที่สูง โดยอัตราเจริญพันธุ์รวม (Total Fertility Rate: TFR) ลดลงจาก ๒.๐ ในปี ๒๕๓๘ เหลือเพียง ๑.๓ ในปี ๒๕๖๑ ส่งผลให้จำนวนการเกิดลดลงจาก ๙ แสนคนในปี ๒๕๓๘ เหลือไม่ถึง ๖ แสนคนในปี ๒๕๖๓ ขณะที่อัตราการตั้งครรถ์ในวัยรุ่นแม้ว่าจะมีแนวโน้มดีขึ้นแต่หากคิดเป็นจำนวนยังถือว่าเป็นตัวเลขที่สูง โดยเฉพาะในวัยที่อายุไม่เกิน ๑๕ ปี ที่ควรมีอัตราการคลอดเป็นศูนย์ โดยอัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ ๑๕-๑๙ ปี ต่อประชากรวัยเดียวกัน ๑,๐๐๐ คน ลดลงจาก ๓๙.๖ คนในปี ๒๕๖๐ เป็น ๒๗.๘ ในปี ๒๕๖๓ ทั้งนี้ การตั้งครรถ์ในกลุ่มวัยรุ่นจะส่งผลต่อคุณภาพทารกจากภาวะน้ำหนักน้อย รวมถึงปัญหาของพ่อแม่ทั้งทางด้านสังคม การเลี้ยงดูบุตร และโอกาสทางการศึกษาต่อ

(๒) ประชากรไทยมีอายุขัยเฉลี่ยยืนยาวขึ้น แต่มีการสูญเสียปีสุขภาวะและการตายก่อนวัยอันควรอยู่ในระดับที่สูง โดยในปี ๒๕๖๑ อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของประชากรไทยในเพศชายอยู่ที่ ๗๒.๒ ปี และเพศหญิงอยู่ที่ ๗๘.๙ ปี หากพิจารณาอายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี (Health Adjusted Life Expectancy: HALE) พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีค่าอยู่ที่ ๖๘ ปี และ ๗๔ ปีตามลำดับ ในขณะที่ความสูญเสียปีสุขภาวะ (Disability Adjusted Life Years: DALYs) พบว่า เพศชายมีความสูญเสียมากกว่าเพศหญิงถึงประมาณ ๑.๔ เท่า สำหรับสาเหตุการตายที่สำคัญของประชากรกว่าร้อยละ ๗๕ หรือ

/ประมาณ ...

ประมาณ ๓๒๐,๐๐๐ คนต่อปี มาจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non - Communicable Diseases: NCDs) ได้แก่ ๑) โรคมะเร็ง ๒) โรคหลอดเลือดสมอง ๓) โรคหัวใจขาดเลือด ๔) โรคเบาหวาน และ ๕) โรคความดันโลหิตสูง ส่วนการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ ยังเป็นสาเหตุสำคัญของการตายที่เกิดจากโรคติดต่อ (Communicable Diseases: CDs) โดยความชุกของโรค NCDs ที่เพิ่มขึ้นมีสาเหตุหลักมาจากปัจจัยเสี่ยง ๔ ประการ ได้แก่ การใช้ยาสูบ การไม่ออกกำลังกาย การดื่มแอลกอฮอล์ และอาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ นอกจากนี้ ยังพบว่า การจมน้ำเป็นสาเหตุการตายอันดับ ๑ ของเด็กไทยอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี

(๓) การย้ายถิ่นของแรงงานไทยส่วนใหญ่อยู่ภายในภาคเดียวกัน โดยในปี ๒๕๖๓ มีผู้ย้ายถิ่นรวมกว่าหนึ่งล้านคน ซึ่งสาเหตุของการย้ายถิ่นส่วนใหญ่เนื่องมาจากการทำงาน รongลงมา ย้ายตามครอบครัว กลับภูมิลำเนาและเป็นการย้ายถิ่นที่อยู่ ตามลำดับ แม้ว่าภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมืองหลักและเมืองรองตามแผนพัฒนาภูมิภาคจังหวัดในภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง รวมถึงพัฒนาโครงข่ายพื้นฐานที่เชื่อมโยงเมืองหลวงเข้ากับพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ซึ่งส่งผลให้เกิดการเติบโตของเมืองรองเพิ่มขึ้น และการย้ายถิ่นระหว่างภาคจะมีแนวโน้มที่ลดลง แต่เป็นการพัฒนาโครงสร้างระบบเมืองที่เป็นรูปแบบเอกรนคร คือ มีกรุงเทพฯ เป็นเมืองใหญ่สุดเมืองเดียว ยังขาดการเชื่อมโยงโครงข่ายการคมนาคมเชื่อมต่อระหว่างเมืองต่าง ๆ ของประเทศอย่างเป็นระบบ

สำหรับการย้ายถิ่นของแรงงานต่างชาติ พบว่า ส่วนใหญ่ยังเป็นแรงงานทักษะต่ำ โดยเฉพาะแรงงานจากกลุ่มประเทศเมียนมา กัมพูชา และลาว คิดเป็นประมาณร้อยละ ๙๐ ของแรงงานต่างชาติที่ได้รับอนุญาตเข้ามาทำงาน และประกอบอาชีพที่ใช้ทักษะไม่สูงมาก ในกิจการก่อสร้าง การให้บริการ การเกษตรและกิจการต่อเนื่องจากการเกษตร ส่วนผู้ย้ายถิ่นต่างชาติที่เป็นแรงงานทักษะสูงที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยยังมีจำนวนน้อย แม้ว่าภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการดึงดูดแรงงานทักษะสูงแล้วก็ตาม

(๔) ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากร โดยเฉพาะความก้าวหน้าด้านการแพทย์และสาธารณสุข โดยยังพบปัญหาการพัฒนาในเชิงคุณภาพตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงวัยแรงงาน รวมถึงคุณภาพความสัมพันธ์ในครอบครัว อีกทั้ง คนส่วนหนึ่งไม่ได้รับการศึกษาโดยเฉพาะกลุ่มคนพิการ และเด็กและเยาวชนนอกระบบ (Not in Education, Employment or Training: NEETs) นอกจากนี้ การเข้าสู่ตลาดงานของผู้หญิงน้อยกว่าผู้ชาย โดยผู้หญิงมีส่วนร่วมในตลาดงานเพียงร้อยละ 60 ของวัยแรงงานหญิงทั้งหมด ขณะที่ผู้ชายอยู่ที่ร้อยละ 75 - 78 ของวัยแรงงานชายทั้งหมด ซึ่งวัยแรงงานหญิงต้องออกจากตลาดงานค่อนข้างเร็ว โดยเฉพาะคนที่มีความรู้หรือจบการศึกษาน้อยกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ต้องเริ่มหยุดทำงานตั้งแต่อายุ 45 ปี เพื่อดูแลบุตรหรือผู้สูงอายุ รวมทั้งประชาชนยังไม่สามารถเตรียมความพร้อมด้านการออมเพื่อเกษียณ

๓.๒ บริบทการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการพัฒนาด้านประชากร มีดังนี้

(๑) สัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทั่วโลกเป็นทั้งอุปสรรคและโอกาสสำหรับประเทศไทย โดยคาดการณ์ว่าภายในปี ค.ศ. ๒๐๕๐ ประชากรโลกที่อายุมากกว่า ๖๕ ปี จะมีมากกว่า ๑,๕๐๐ ล้านคน โดยการเพิ่มของประชากรผู้สูงอายุโลก ทำให้ความต้องการสินค้าและบริการเปลี่ยนแปลงไปสู่สินค้าที่ตอบสนองผู้สูงอายุมากขึ้น เกิดการแย่งชิงแรงงานทักษะสูง (Talent war) อีกทั้งอาจส่งผลให้แรงงานต่างด้าวในไทยจะกลับประเทศบ้านเกิดมากยิ่งขึ้น

(๒) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีส่งผลให้อายุยืนยาวขึ้น แต่อาจก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มประชากรมากขึ้น เนื่องจากราคาของเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการแพทย์ที่ค่อนข้างสูง ผู้ที่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมเหล่านี้ จึงมักเป็นกลุ่มคนที่มีรายได้สูง รวมถึงความเสี่ยงจากการถูกทดแทนด้วยระบบอัตโนมัติ โดยผู้สูงอายุหรือผู้ที่เกือบจะสูงวัยถือเป็นกลุ่มเสี่ยง เนื่องจากข้อจำกัด

/ในการ ...

ในการปรับตัวด้านสมรรถนะทางเทคโนโลยี นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เข้ามาส่งเสริมการสร้างโอกาสการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง แต่ข้อพึงระวังคือ การเข้ามาควบคุมการใช้ชีวิตผ่านการเสกสื่อเพียงบางด้านจากการทำงานของอัลกอริทึม รวมถึงความเปราะบางในโลกโซเชียลที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิต อาทิ ความต้องการเป็นที่ยอมรับในโลกโซเชียลจนกลายเป็นความกังวล สร้างความเครียด และลดความมั่นใจในตนเอง

(๓) แนวคิดการดำเนินชีวิตของประชากรรุ่นใหม่ ประชากรเจนเออร์แซนวัย (เกิดระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๘๑ – ๑๙๙๖) และหลังจากนั้น จะเป็นรุ่นประชากรที่มีความสำคัญอย่างมากและเป็นกำลังแรงงานหลักในอนาคต ที่ย่อมส่งผลต่อการออกแบบนโยบายมาตรการที่ต้องทำความเข้าใจกับวิถีคิดและการให้ความสำคัญเรื่องต่าง ๆ ที่ต่างไปจากผู้กำหนดนโยบายในปัจจุบันซึ่งเป็นประชากรเจนเออร์แซนก่อนหน้า และอาจผลักดันคุณค่าใหม่ ๆ อาทิ ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน ความเท่าเทียมระหว่างเพศ ให้เกิดได้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

(๔) ครอบครัวยุคใหม่ไม่มีบุตรและอยู่คนเดียวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่งผลเชิงลบต่อการเพิ่มอัตราการเกิดของประชากร และความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ โดยคาดว่าในอนาคตจะมีสัดส่วนครอบครัวยุคใหม่ที่ไม่มีบุตร หรือครัวเรือนคนเดียวถึง ๑ ใน ๕ ของครัวเรือนทั้งหมด

(๕) ผลจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ ทำให้เกิดการหดตัวของเศรษฐกิจอย่างรุนแรง จำนวนคนว่างงานเพิ่มขึ้น อีกทั้ง โควิด-๑๙ ได้สะท้อนจุดอ่อนสำคัญของสวัสดิการสังคมทั้งระบบสุขภาพ ระบบการศึกษา และระบบความคุ้มครองทางสังคม โดยส่งผลกระทบต่อกลุ่มที่มีความเปราะบางในสังคม ทั้งนี้ เมื่อต้นปี ๒๕๖๔ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประมาณการว่าการระบาดระลอกสองจะกระทบแรงงานจำนวน ๔.๗ ล้านคน โดย ๑.๑ ล้านคนมีความเสี่ยงที่จะตกงาน และอีก ๓.๖ ล้านคนมีความเสี่ยงที่รายได้จะลดลงอย่างมาก และจะเกิดภาวะการลดลงของเงินออม อีกทั้ง ยังส่งผลกระทบต่อพัฒนาทุนมนุษย์ โดยเฉพาะการปิดโรงเรียน ที่อาจจะสร้างผลกระทบทางการเรียนรู้ให้กับเด็กในระยะยาว และส่งผลต่อการหลุดจากระบบการศึกษา

(๖) ประเด็นอื่น ๆ มีดังนี้ (๖.๑) ประชากรมีแนวโน้มจะอาศัยอยู่ในเขตเมืองมากขึ้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการไม่ให้เกิดผลกระทบเชิงลบจากการเป็นเมือง ทั้งในเรื่องความแออัด ความครอบคลุมของบริการ (๖.๒) การเป็นประชาคมอาเซียนและการส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานที่เสรียิ่งขึ้น ก่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ มากขึ้น และ (๖.๓) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ และอาจทวีความรุนแรงต่อการเกิดโรค

๓.๓ ภาพอนาคตประชากรไทยในระยะยาว (๑) การขาดแคลนแรงงานในอนาคต เนื่องจากโครงสร้างประชากรวัยแรงงานจะลดลงกว่า ๓ ล้านคนในทุก ๑๐ ปี ในขณะที่ความต้องการแรงงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก ๓๗.๕๕ ล้านคนในปี ๒๕๖๐ เป็น ๔๔.๗๑ ล้านคนในปี ๒๕๘๐ โดยทางออกหนึ่งคือการใช้ระบบอัตโนมัติในการทดแทนแรงงาน (๒) ผู้สูงอายุหญิงมีจำนวนสูงขึ้น โดยมีความเปราะบางด้านสุขภาพมากกว่าเพศชาย อีกทั้ง ผู้สูงอายุจำนวนมากยังมีระดับการศึกษาต่ำ ซึ่งนำไปสู่ความเปราะบางที่จะถูกทดแทน และความท้าทายในการยกระดับทักษะ (๓) อัตราสูงวัยในแต่ละจังหวัดไม่เท่ากัน จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนระดับพื้นที่มากยิ่งขึ้น (๔) การเพิ่มขึ้นของประชากรเจนเออร์แซนอัลฟ่าอย่างเป็นนัยสำคัญ โดยเด็กกลุ่มนี้ใช้ชีวิตตาม passion และความต้องการของตัวเอง เนื่องจากมีพลังความรู้ความสามารถที่มาก ขณะเดียวกันก็มีความสนใจที่อยากเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างสรรค์ให้โลกนี้ดีขึ้น แต่การอยู่กับเทคโนโลยีมากเกินไป อาจทำให้เด็กเจนนีขาดปฏิสัมพันธ์ที่ดีเท่าที่ควร ทำให้มีความเข้าใจระหว่างกันน้อยลง เกิดความเกรงใจกันน้อยลง ไม่เคารพซึ่งกันและกัน จึงจะเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่ต้องหาแนวทางตั้งรับอย่างเหมาะสม

/ทั้งนี้ ...

ทั้งนี้ มีความจำเป็นต้องปรับกระบวนการทัศน์แบบใหม่ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาด้านประชากร ได้แก่ (๑) อุตสาหกรรมในอนาคตที่มีความก้าวหน้าและเพิ่มมูลค่าได้สูงมีได้อยู่บนฐานการใช้แรงงานทักษะจำนวนมาก (๒) ความต้องการระบบการเรียนรู้แบบใหม่ที่เหมาะกับคนทุกเจนเนอเรชันด้วยบริบทและทุนทางเทคโนโลยีที่ต่างกัน (๓) รัฐต้องพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการ และดึงดูดแรงงานทักษะสูง และ (๔) รัฐต้องพัฒนาสมรรถนะคนทุกระดับให้มีความเข้าใจ/ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และสามารถติดตาม/จัดการกับภัยคุกคามในโลกดิจิทัลได้

๓.๔ กรอบแนวทางการพัฒนา ให้ความสำคัญกับคุณภาพหลัก ๓ ด้าน ได้แก่ การเกิดอย่างมีคุณภาพ การอยู่อย่างมีคุณภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และการแก่และตายอย่างมีคุณภาพ โดยต้องมีวาระการพัฒนabanฐานของกระบวนการทัศน์ใหม่ และคำนึงถึงอิทธิพลของเทคโนโลยี โซเชียลมีเดีย และเจนเนอเรชัน ที่จะส่งผลให้การดำรงชีวิตของประชากรในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยบางมาตรการต้องจัดทำเพื่อพลิกโฉมการพัฒนาในบางประเด็น จึงจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคประชาชนหรือวิสาหกิจเพื่อสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อให้สามารถเร่งการพัฒนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วได้ รวมถึงหากสภาวการณ์ด้านสุขภาวะและระบบเกื้อหนุนทางสังคมของผู้สูงอายุที่ค่อนข้างเปราะบางยังเป็นดั่งเช่นปัจจุบัน ภาระการดูแลผู้สูงอายุของประเทศไทยจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ดังนั้น การใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ระหว่างรัฐ - เอกชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางงบประมาณสูงสุดจึงถือเป็นเรื่องสำคัญ อีกทั้ง ความรวดเร็วของการสูงวัยและบริบทการพัฒนาที่มีความแตกต่างกันตามพื้นที่ จึงควรพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นเพื่อให้จัดการในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมระบบสวัสดิการร่วมจ่าย เพื่อลดภาระการคลังภาครัฐในอนาคต

๓.๕ วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

(๑) วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีประชากรที่เกิดและเติบโตอย่างมีคุณภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักยภาพในการร่วมยกระดับการพัฒนาประเทศ”

(๒) เป้าประสงค์ ได้แก่ (๒.๑) ประชากรไทยได้รับการพัฒนาตามศักยภาพสูงสุด และมีคุณภาพสอดคล้องกับบริบทการพัฒนาประเทศ บนพื้นฐานของการได้มีทักษะที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ ๒๑ (๒.๒) ประชากรไทยมีความมั่นคงทางรายได้และทรัพย์สินเพียงพอตลอดช่วงชีวิต และ (๒.๓) มีระบบคุ้มครองทางสังคมที่สร้างความมั่นคงในชีวิต ขณะที่มีความยั่งยืนทางการคลังในระยะยาว

(๓) ตัวชี้วัด ได้แก่ (๓.๑) ดัชนีการพัฒนารัพยากรณ์มนุษย์ (HDI) มีค่าคะแนนมากกว่า ๐.๘๐ (๓.๒) อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีไม่น้อยกว่า ๗๕ ปี (๓.๓) ดัชนีคุณภาพภาวะประชากรสูงอายุไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๗๐ และ (๓.๔) ผลผลิตภาพการผลิตรวมเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔ ต่อปี

(๔) ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่

(๔.๑) การสร้างครอบครัวที่มีคุณภาพ และพัฒนาระบบที่เอื้อต่อการมีและเลี้ยงดูบุตร โดยผลักดันประเด็นการพัฒนาคอร์วเป็นวาระสำคัญของชาติ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจสำหรับการมีบุตรและการดูแลครอบครัว สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนสร้างความสมดุลระหว่างการทำงานและการดูแลครอบครัว รวมถึงระบบสนับสนุนครอบครัวหลากหลายรูปแบบ จัดหาสิทธิประโยชน์ในการจูงใจและลดภาระจากการมีบุตร ส่งเสริมการมีบุตรในกลุ่มประชากรที่ต้องการมีบุตรหรือกลุ่มผู้มีบุตรยาก และการสร้างศูนย์ดูแลและพัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพ

/(๔.๒) การพัฒนา ...

(๔.๒) *การพัฒนายกระดับผลิตภาพประชากร* โดยส่งเสริมระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ ขยายความครอบคลุมด้านอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต พัฒนารูปแบบของระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ชัดเจน พัฒนาระบบข้อมูลและการจัดทำกลุ่มทักษะสำหรับกลุ่มอาชีพต่าง ๆ พัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ระดับชุมชน เพิ่มกำลังและคุณภาพแรงงานให้กับประชากรกลุ่มเปราะบาง ส่งเสริมการจ้างงานตามสมรรถนะ และรักษา Talent ไทยให้ทำงานให้กับประเทศ สนับสนุนแหล่งทุนในการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ รวมถึงเปิดโอกาสให้เข้ามาดำเนินโครงการของรัฐ

(๔.๓) *การยกระดับความมั่นคงทางการเงิน* โดยส่งเสริมให้ประชากรมีความมั่นคงทางการเงิน ส่งเสริมการออมและนวัตกรรมทางการเงินที่ตอบสนองกับพฤติกรรมและความต้องการของประชากรทุกกลุ่มในรูปแบบที่หลากหลาย ธรณรงค์ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ กระตุ้นการออม และสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระบบการออม โดยบูรณาการระบบบำนาญของประเทศ รวมทั้งการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือน

(๔.๔) *การสร้างเสริมสุขภาพเพื่อลดการตายก่อนวัยอันควร และมีระบบดูแลระยะยาวและช่วงท้ายของชีวิต* โดยยกระดับศักยภาพให้คนทุกกลุ่มทุกวัยมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ สามารถป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามต่อสุขภาพ พัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุ และผู้ป่วยในระยะท้ายของชีวิต สนับสนุนการวางแผนดูแลสุขภาพในวัยสูงอายุ และพัฒนาระบบพิทักษ์ทรัพย์สินผู้สูงอายุ

(๔.๕) *การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพกับทุกกลุ่มวัย* โดยพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและเหมาะสมกับคนทุกกลุ่ม เพิ่มและกระจายพื้นที่สาธารณะให้มีความทั่วถึง พัฒนาชุมชนเป็นพื้นที่แห่งคุณภาพชีวิตที่ดี นวัตกรรมพื้นที่แห่งการเรียนรู้ระดับตำบล ในมิติด้านสภาพแวดล้อม มิติด้านความเสมอภาค และมิติการส่งเสริมการทำงานและการเป็นผู้ประกอบการที่ดี จัดการสภาพแวดล้อมในชุมชนให้เอื้อต่อการปรับตัวและส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดีให้เป็นวิถีชีวิตชุมชน

(๔.๖) *การบริหารจัดการด้านการย้ายถิ่น* โดยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการทำงานในพื้นที่ ดึงดูดคนไทยทักษะสูงในต่างประเทศและต่างชาติทักษะสูงให้เข้ามาทำงานในประเทศ ปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานสร้างครอบครัว และการทำงานในประเทศของประชากรต่างชาติ เสริมสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการอยู่ร่วมกันภายใต้ความหลากหลาย พัฒนากลไกการดูแลแรงงานต่างด้าวให้สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน และปรับปรุงระบบบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้มีประสิทธิภาพ

๓.๖ การจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการ *ในระยะเร่งด่วน* มุ่งให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ครอบครัวที่เปราะบางได้รับการเยียวยา คนตกงานได้งานเพื่อสร้างความมั่นคง และสร้างงานใหม่ในพื้นที่ท้องถิ่น รองรับกลุ่มคนที่ย้ายกลับภูมิลำเนาในช่วงโควิด-๑๙ รวมทั้งผู้สูงอายุได้รับความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม *สำหรับในระยะยาว* ต้องมุ่งเน้นที่การสร้างครอบครัวคุณภาพซึ่งจะช่วยทั้งการพัฒนาประชากรรุ่นถัดไปให้มีคุณภาพและการเสริมความแข็งแกร่งของระบบการดูแลคนรุ่นพ่อแม่เมื่อเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาการเรียนรู้อุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพสูง เพื่อให้สามารถสร้างรายได้อย่างมั่นคงต่อเนื่อง ตลอดจนการพัฒนาสร้างชุมชนน่าอยู่ สุขภาวะดี มีงานทำ เพื่อให้มีพื้นที่ในการพัฒนาสุขภาพของประชากรในทุกช่วงวัยอันนำไปสู่การลดภาระด้านค่าใช้จ่ายสุขภาพในอนาคต สำหรับการมีงานทำในพื้นที่จะช่วยลดการอพยพย้ายถิ่นที่จะให้ผลดีต่อการสร้างครอบครัวที่อบอุ่นและลดความแออัดโดยเฉพาะพื้นที่เขตเมือง อีกทั้ง ยังเป็นกลไกโครงสร้างความน่าอยู่และดึงดูดแรงงานทักษะสูงรุ่นใหม่จากต่างประเทศ รวมถึงการพัฒนาการออมภาคบังคับแก่ประชาชนทุกกลุ่มตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของการทำงาน

๓.๗ แนวทางการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ (๑) กลไกบูรณาการในระดับนโยบายและแผนการพัฒนาที่สำคัญ โดยกำหนดให้ประเด็นการพัฒนาด้านประชากรเป็นวาระที่สำคัญของประเทศ รวมถึงการให้ความเห็นเชิงนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และอาศัยการขับเคลื่อนผ่านกลไกภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ คือ การจัดทำห่วงโซ่คุณค่าของประเทศไทยตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวข้อง และ (๒) กลไกการขับเคลื่อนในระดับปฏิบัติ โดยผลักดันให้เกิดการจัดทำแผนงาน/โครงการระดับกระทรวงและโครงการสำคัญภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะประเด็นการพัฒนาใหม่ ๆ รวมทั้งขับเคลื่อนร่วมกับแผนระดับที่ ๓ อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน (๓) กลไกสนับสนุนการขับเคลื่อน โดยประชาสัมพันธ์และเผยแพร่แผน รวมทั้งศึกษาวิจัยสร้างองค์ความรู้ และกระบวนการเรียนรู้เพื่อหนุนเสริมการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ และ (๔) กลไกการติดตามประเมินผล มี ๒ ระดับ ได้แก่ การติดตามผลการพัฒนาที่มีแผนระดับที่ ๓ เฉพาะ และการติดตามแนวทางการพัฒนาเฉพาะที่ยังมีได้ดำเนินการดำเนินงานตามแผนระดับที่ ๓ อื่น ๆ

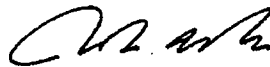
(รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๓)

๔. ข้อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขอเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาเห็นชอบ (ร่าง) แผนพัฒนาประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว (พ.ศ. ๒๕๖๕ – ๒๕๘๐) เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนให้เกิดผลเป็นรูปธรรมต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดนำกราบเรียนนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีตามขั้นตอน ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายตฤชา พิชยนันท์)

เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กองยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพมนุษย์และสังคม

โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๐-๔๐๘๕ ต่อ ๓๔๑๘, ๓๔๐๗

โทรสาร ๐-๒๒๘๒-๒๘๒๗

E-mail: montipon@nesdc.go.th